

verblijft, te kunnen opzoeken. Echter, in 1799 wordt hij door de Hoge Zeekrijgsraad veroordeeld wegens zijn aandeel in de overgave van een deel van de vloot aan de Engelsen; oneer- vol ontslag en verbanning volgen. Hij vestigt zich met zijn vrouw te Kleef en later op een landgoed te Vught. Via het uit- geven van zijn reisverhalen probeert hij eerherstel te krijgen. Koning Willem I geeft hem vijftien jaar later, in 1814, volle- dig eerherstel, al is actieve dienst in de marine uitgesloten. Uiteindelijk weet hij door te dringen tot de hogere kringen in zijn nieuwe woonplaats De Haag: hij wordt lid van het let- terkundig genootschap, regent van het Burgerweeshuis en het lid van de gemeenteraad. Op voordracht van Willem I is hij nauw betrokken bij de ontwikkeling van een stoomlijndienst over zee. Cornelius overlijdt in 1838.

Het boekje, voorzien van bronvermelding en literatuur- lijst, is een goed aanknopingspunt voor het examen-onder- werp 'Nederland 1780-1830'. Wellicht zal het voor leerlingen net iets te hoog gegrepen en te gedetailleerd zijn. Voor docenten is het een welkome aanvulling op de examenstof, vooral waar het gaat om de heersende opvattingen en menta- liteit van de kringen waarin de Jong vertoeft.

Henk Vermeijden

ONTDEKKINGSREIZEN

Bill Asikinack & Kate Scarborough, *Verkenningstreizen in Noord-Amerika*; **Kate Darian-Smith,** *Verkenningstreizen in Australië* (Ars Scribendi, Harmelen 1996), elk 48 blz., prijs f24,50)

In de reeks 'Achter de Horizon' bracht uitgeverij Ars Scribendi enkele nieuwe delen uit. De boeken uit deze reeks over beroemde ontdekkingsreizen onderscheiden zich door een aantrekkelijke lay-out, met veel kleurenfoto's van facetten van inheemse culturen, portretten van ontdekkers en duidelijke kaartjes. De tekst is niet al te moeilijk. Leerlingen in de middenklassen van het voortgezet onderwijs zouden ze met gemak kunnen aanwenden voor scripties en spreekbeurten. De boeken zijn 'monkey-proof' gekaft, zodat ze een tijdje mee kunnen.

Vergelijking met eerdere delen uit deze reeks (zie hiervoor mijn recensie in Kleio jrg. 1996, no.7. p.33) leert dat er een accentverschuiving is opgetreden. Lag in de eerdere uitgaven de nadruk sterk op de ontdekkingsreizigers, hun ontberingen, hun inventiviteit; nu staat de cultuur van het land in kwestie duidelijker op de voorgrond. Dat betekent voor het deel over Noord-Amerika uiteraard aandacht voor de verschillende indianen- en Eskimo-culturen: hun jachttechnieken, hun woningen, hun feesten, hun gebruiksvoorwerpen, sieraden en kleding. Pas halverwege vallen de Vikingen binnen, op afstand gevolgd door latere Europese veroveraars. Voor het deel over Australië valt het licht op de Aboriginal-cultuur met haar rijk uitgedoste en getatoeëerde en vaak griezelig grauw beschilde mannen; in dit boek worden de Aboriginals hardnekkig 'Aborigines' genoemd: een vertaalfout? Overigens vallen zekere parallellen tussen Australië en Amerika aan te

geven, voor wie beide boeken achter elkaar leest: de import van immigranten (in Australië ook zo'n 160.000 strafklan- ten); de goudkoorts; de opmars van de trein; de botsingen tussen Europeanen en Aziaten, m.n. Chinezen; het volkomen gebrek aan eerbied van de blanken voor de inheemse cultu- ren. De korte hoofdstukken worden ondersteund door ingeka- derde leesstukjes over de meest uiteenlopende wetenswaar- digheden: zoals de bizonjacht, Pocahontas, Geronimo in het deel over Amerika; het Diery-volk, rotstekeningen, de 'Flying Doctors' in het deel over Australië.

Beide boeken worden besloten door een chronologie, een verklarende woordenlijst en een register. Hier heeft de uitge- ver helaas wat steken laten vallen. In de chronologie tref je een veel te willekeurige feitenopsomming aan; in het deel over Amerika telde ik al gauw zo'n twaalf feitelijke onjuisthe- den aan, zoals: '1066; de Noormannen veroveren Engeland'. De vertalers hadden blijkbaar weer eens geen geschiedenis in hun pakket! Leerlingen die dit boek met plezier gebruiken, zullen zich aan dit soort pietluttigheden wellicht niet storen, maar voor de degelijke schoolmeester zijn ze een doorn in het oog. Er zijn ook delen in voorbereiding over verkenning- streizen in Japan, Zuid-Amerika, India en China.

Jan van Oudheusden

KWALITATIEF ONDERZOEK

K. Mandermaers en O. Boonstra (red), *De levens- loop van de Utrechtse bevolking in de 19e eeuw* (Van Gorcum, Assen 1995) 186 blz., prijs f39,50.

De *Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN)* baseert zich op de geboorteakten zoals die overal in Nederland in de openbare archieven worden bewaard. Iedereen die tussen 1812 en 1912 in Nederland is geboren heeft een gelijke kans om in de steekproef te worden opgeno- men. De steekproef provincie Utrecht heeft een gegevensbe- stand van ongeveer 70.000 personen en is dus redelijk repre- sentatief te noemen. De geboorteakten uit de provincie Utrecht vormen het eerste databestand dat door de HSN, in de vorm van een proefproject, is aangelegd. Aan een zestal personen van diverse wetenschappelijke pluimage is gevraagd om met behulp van deze dataset onderzoek te doen naar aspecten van de sociale geschiedenis van de provincie Utrecht in de 19e eeuw. Het betreft hier dus kwantitatief onderzoek, en wel over de enorme zuigelingen- en kinder- sterfte in de vorige eeuw, analfabetisme, het huwelijkspa- troon, sociale mobiliteit en migratiepatronen, kortom de bekende onderwerpen uit de sociale geschiedenis. De bedoe- ling is om een beter beeld te krijgen van het dagelijks leven in de vorige eeuw.

In de inleiding van *De levensloop van de Utrechtse bevolking in de 19e eeuw* wordt er op gewezen dat zo'n kwantitatief onderzoek de basis vormt waarbinnen ego-documenten en micro-studies kunnen gedijen. Deze hebben immers het bezwaar dat ze niet een hele groep aangaan en voorbij gaan aan de algemene omstandigheden van zo'n groep. Bovendien kan men met behulp van 'oral history' niet verder terug in de tijd dan zo'n tachtig jaar. Allemaal waar, daarom is het inder- daad aan te bevelen om een kwalitatief onderzoek te verbin- den met de kwantitatieve gegevens. Zo kun je een aardig ver- haal historische diepgang geven.

Het grote bezwaar van het hier besproken boek is dat het niets meer biedt dan de resultaten van het kwantitatieve